

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 615.21

В. О. ШАПОВАЛОВА, д-р фарм. наук, проф., В. В. ШАПОВАЛОВ, д-р фарм. наук, проф., Д. О. АГАПОВ

Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації,

Головне управління охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації

СУДОВА ФАРМАЦІЯ: ОГЛЯД ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ РОЗПОВСЮДЖЕННЮ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ INTERNET

Ключові слова: судова фармація, психоактивні речовини, розповсюдження, мережа Internet

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Мережа Internet все більше впроваджується у повсякденне життя людей всіх верств населення. На сьогодні це є не тільки джерело інформації, а й можливість для здійснення будь-яких грошових операцій, покупок, роботи тощо. Тому не дивно, що саме цей ресурс набуває все більшої популярності. Проте є й інша сторона інформаційного Internet-ресурсу, яка виступає джерелом агресії та розповсюдження аморальності серед населення, особливо молодого віку. Крім того, Internet став одним із майданчиків здійснення нелегального обігу психоактивних речовин (ПАР) різних класифікаційно-правових груп на всіх етапах їх обігу, а саме – виготовлення, придбання, збут, зберігання, вживання тощо [5, 8, 9]. Даний факт викликає занепокоєння серед працівників контролюючих та правоохоронних органів ще й тому, що в мережі Internet вкрай важко затримати злочинців, ніж у реальному житті. Тому, стало доцільним провести огляд заходів протидії розповсюдженню нелегального обігу ПАР в мережі Internet на прикладі таких країн, як Китай та Російська Федерація (РФ), що і склало **мету роботи**.

Виклад основного матеріалу дослідження

За результатами огляду літератури встановлено, що в Китаї протягом 2011 р. була проведена загальнонаціональна компанія по боротьбі з розповсюдженням ПАР через мережу Internet. За даними агентства Xinhua (Синьхуа) з посиланням на офіційного представника Міністерства суспільної безпеки КНР, китайськими правоохоронними органами затримано 12,125 тис. підозрюваних у продажу і вживанні ПАР. Поліція провінцій Шеньсі і Ганьсу на північному заході Китаю звернула увагу на те, що деякі особи займалися продажем ПАР через один з Internet-чатів. На цьому форумі було практично неможливо зареєструватися чужаку – нові відвідувачі допускалися туди тільки після рекомендації завідників чату та покупки ПАР через спеціальний відеоканал в Internet. В ході оперативно-слідчих заходів щодо знешкодження цього чату китайськими поліцейськими і співробітниками спецслужб знешкоджено 144 злочинні угруповання в різних частинах країни, які займалися виготовленням і продажем ПАР різних класифікаційно-правових груп (наркотичні засоби, психотропні речовини, психостимулятори, курильні суміші тощо). В ході операції було знищено 22 майстерні з виготовлення ПАР і вилучено 308,3 кілограма ПАР. Як було зазначено Міністерством суспільної безпеки КНР, більшість затриманих в ході спецоперації становили молоді люди, з яких 66,2% – люди молодше 35 років; 2,6% – особи молодше 18 років, а наймолодшому із затриманих – 14 років [2].

Вивчаючи досвід РФ у напрямку протидії розповсюдженню нелегального обігу ПАР

через мережу Internet встановлено, що ще у 2003 р. було створено Федеральну службу з контролю за обігом наркотиків (ФСКН). Дана служба не тільки застосовує силові заходи в боротьбі з нелегальним обігом ПАР, а й проводить системну роз'яснювальну роботу з населенням через засоби масової інформації, Internet, особисте спілкування. Вказана служба контролює і сприяє реабілітації наркозалежних людей. Крім того, організовано сайт служби (<http://fskn.gov.ru/>) з можливістю звернення до її співробітників через Internet-приймально з повідомленням фактів щодо нелегального обігу ПАР та необхідності залучення компетентних спеціалістів медицини щодо фармакотерапії осіб із адиктивною залежністю. Також, ФСКН створено спеціальний відділ, який займається боротьбою з рекламою та розповсюдженням ПАР через мережу Internet [4].

За даними ФСКН у 2011 р. тільки московськими наркополіцейськими затримано десятки учасників організованих злочинних угруповань, що займаються розповсюдженням ПАР, в тому числі і курильних сумішей, через мережу Internet по всіх регіонах РФ. Так, співробітниками ФСКН у Московській області було виявлено два Internet-сайти, через які розповсюджувались курильні суміші (спайси). Товар продавався на умовах 100% передоплати, а гроші вносилися через електронні системи платежів. В ході оперативно-розшукових заходів було встановлено знаходження лабораторії з виготовлення курильних сумішей, яку підозрювані обладнали в орендованому для цих цілей котеджі в підмосковному селі та вилучено більше 1,5 кілограми концентрату JWH китайського виробництва. Цієї кількості ПАР достатньо для виготовлення понад 50 кілограмів «спайсів», вартість яких за цінами «чорного ринку» становить близько 20 мільйонів рублів. Учасниками угруповання було орендовано квартиру у Москві, де було вилучено ще понад 4 кілограмів готових «спайсів». За даними московської наркополіції за 9 місяців 2011 р. наркополіцейськими було вилучено близько 15 кілограмів міксів, а за 9 місяців 2010 р. – всього 2 кілограми [3].

Слід відзначити, що співробітниками ФСКН проводиться активна пропаганда здорового способу життя серед молодого населення РФ. Так, ФСКН разом із Міністерством освіти та науки РФ організували серію антинаркотичних Internet-уроків «Маю право знати!», основним завданням яких є розкриття негативних медичних, психологічних, соціальних та морально-етичних аспектів, пов'язаних зі зловживанням ПАР, а також виховання негативного ставлення до них. Під час Internet-уроків фахівці наркоконтролю та Міністерства освіти і науки РФ знайомлять учнів шкіл області з інформаційно-довідниковими матеріалами, розміщеними на сайті ФСКН. Уроки включають в себе відеофільми, антинаркотичні ролики, реальні життєві історії тих, хто постраждав від зловживання ПАР, коментарі фахівців тощо. Школярі можуть скористатися інтерактивними можливостями сайту і задати свої питання, поділитися пропозиціями, а також наслідками зловживання ПАР [1].

В РФ розробляють заходи протидії розповсюдженню нелегального обігу ПАР не тільки на державному рівні, а й на рівні окремої федерації. Так, на рівні адміністрації Магаданської області створено цільову програму «Комплексні заходи протидії зловживанню наркотиками та їх незаконного обігу на території Магаданської області на 2010–2012 рр.», яка передбачає оновлення, розвиток та обслуговування Internet-ресурсів з формування здорового способу життя для молоді Магаданської області (www.tv.kolytma.ru, в мережі Інтернет, www.budzdorov.pro, в локальній мережі). Основною метою ресурсу є інформування молодих людей Магаданської області про реалізацію проектів, програм, публікацій матеріалів щодо основ здорового способу життя та профілактики хімічної залежності, шкідливих наслідків вживання ПАР, психологічних аспектів хімічної залежності, профілактики ВІЛ/СНІД, відповідальності за незаконний обіг ПАР різних класифікаційно-правових груп тощо [6].

Отримані результати з огляду літератури щодо розповсюдження ПАР в мережі Internet стали підставою для розроблення заходів протидії цьому явищу в Україні. Слід зазначити, що для зменшення розповсюдження нелегального обігу ПАР через мережу

Internet одних силових методів недостатньо. Необхідно посилювати роль інформаційних систем в боротьбі з поширенням ПАР, одним з елементів чого може стати створення спеціальних ВЕБ-сайтів, які повинні пропагувати здоровий спосіб життя, давати можливість звертатися до фахівців при виникненні проблем адиктивної залежності. Такі сайти повинні бути оптимізовані для пошукових систем і виводитися на перші строчки по пошуковим запитам на такі слова, як: «купити наркотики», «наркоманія», «я наркоман, що робити» і т. д. Також на сайтах повинна бути передбачена можливість як анонімного спілкування, так і офіційних звернень громадян з різних питань, наприклад, причини виникнення адиктивної залежності, встановлення ступеню зловживання ПАР, наслідки зловживання ПАР, приховування ПАР, розповсюдження ПАР в громадських місцях, корупція, пов'язана з нелегальним обігом ПАР в органах влади.

Окремо слід звернути увагу на необхідність розроблення мережевих ігрових Internet-сайтів антинаркотичного змісту, адже саме у грі на підсвідомому рівні виробляються деякі позиції: «наркоманія є ворог», «наркоманія небезпечна для суспільства» і подібне. На жаль, на даний момент в Internet немає належної мережевої антинаркотичної гри. Але всім відомі ігри (на зразок «Ганджубасовські війни») пронаркотичного змісту, що пропагандують вживання наркотиків та користуються попитом серед підлітків (щодня в неї грає близько 2 млн дітей!).

Поширення інформації антинаркотичного змісту повинно активно проводитися і в соціальних мережах, таких як «Однокласники», «В Контакті», «Фейсбук» та інші. На сьогодні поширення інформації про продаж ПАР через соціальні мережі Internet активно використовують зацікавлені організовані злочинні угруповання для залучення молоді, яка постійно знаходиться в мережі Інтернет.

В Україні існує ряд концепцій у боротьбі з незаконним обігом ПАР, які використовують в основному силові методи тотального контролю інформації. Паралельно з боротьбою проти самих наркаторговців слід широко висвітлити питання боротьби з розповсюдженням ПАР в мережі Internet, а також впровадження досвіду інших країн із цього питання.

Відкриття центрального ВЕБ-сайту з протидії наркотизації суспільства стане підставою для проведення моніторингу запитів від населення в цій сфері, що дасть змогу робити висновки для коригування напрямів боротьби з розповсюдженням ПАР.

ВИСНОВКИ

В результаті огляду заходів протидії розповсюдженню нелегального обігу ПАР в мережі Інтернет на прикладі Китаю та РФ встановлено, що в цих країнах створено спеціальні підрозділи щодо боротьби з цим явищем. Наведено приклади виявлення Internet-ресурсів, що розповсюджували ПАР різних класифікаційно-правових груп через мережу Інтернет. Представлено досвід РФ в області Internet-конференцій зі школярами, доведення до школярів інформації про розташування ресурсів в Інтернеті, які допоможуть долати проблеми з розвитку адиктивної залежності та її профілактики. Тому використання досвіду країн світу і впровадження його в Україні є актуальним, а продовження подальших поглиблених наукових досліджень в цьому напрямі – необхідним.

1. Антинаркотический онлайн-урок «Здоровый образ жизни молодежи» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ria.ru/trend/antinarko_fskn30112011.

2. Более 12 тысяч подозреваемых в продаже наркотиков через Интернет задержаны в Китае [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rus.ruvr.ru/2011/10/30/59580200.html>.

3. В Москве создан отдел по борьбе с рекламой наркотиков в Интернете [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2011/11/03/nark-anons.html>.

4. Власти будут пресекать рекламу и распространение наркотических веществ в Сети [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://rus.ruvr.ru/radio_broadcast/2172443/60074637.html.

5. *Лінський І. В.* Моніторинг тенденцій поширення залежності від особливо небезпечних наркотичних засобів та інших груп психоактивних речовин як складової системи національної безпеки в Україні / *І. В. Лінський, О. І. Мінко, В. В. Шаповалов (мол.)* // Ліки України. – 2007. – № 112. – С. 12–25.

6. Новый сайт антинаркотической тематики появился на просторах Магаданского интернета [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kolyma.ru/index.php?newsid=22166>.

7. *Смирнова І. В.* Наркобізнес в Україні: реалії та загрози сьогодення // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2003. – № 7. – С. 26.

8. *Шаповалов В. В.* Судово-фармацевтичний аналіз щодо попередження розповсюдження адиктивної залежності серед неповнолітніх як складової населення України / *В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, О. О. Курижева* // Український журнал клінічної та лабораторної медицини. – 2010. – Т. 5, № 2. – С. 160–163.

9. *Шаповалова В. О.* Фармацевтичне право в наркології / За ред. *В. О. Шаповалової, І. К. Сосіна, В. В. Шаповалова*. – Х.: Факт, 2004. – 800 с.

Надійшла до редакції 26.03.2012.

В. А. Шаповалова, В. В. Шаповалов, Д. А. Агапов

СУДЕБНАЯ ФАРМАЦИЯ: ОБЗОР МЕР ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ РАСПРОСТРАНЕНИЮ ПСИХОАКТИВНЫХ ВЕЩЕСТВ ЧЕРЕЗ СЕТЬ INTERNET

Ключевые слова: судебная фармация, психоактивные вещества, распространение, сеть Internet

РЕФЕРАТ

В результате обзора мер противодействия распространению нелегального оборота психоактивных веществ в сети Интернет на примере Китая и Российской Федерации установлено, что в этих странах созданы специальные подразделения по борьбе с этим явлением. Приведены примеры обнаружения Internet-ресурсов, распространяющих психоактивные вещества различных классификационно-правовых групп через Internet. Представлен опыт Российской Федерации в области Internet-конференций со школьниками, доведение до ведома школьников информации о расположении ресурсов в системе Internet, которые помогут решать проблемы по развитию аддиктивной зависимости и ее профилактики.

V. A. Shapovalova, V. V. Shapovalov, D. A. Agapov

FORENSIC PHARMACY: REVIEW OF THE MEASURES TO COUNTER THE SPREADING OF THE PSYCHOACTIVE SUBSTANCES OVER THE INTERNET

Key words: forensic pharmacy, psychoactive substances, distribution, Internet

SUMMARY

A review of measures to counter the spread of illegal circulation of psychoactive substances over the Internet on example of the People's Republic of China and the Russian Federation found, that these countries have established special units to combat this phenomenon. Examples of detection of the Internet-resources, spreading substances of various classification and law groups across the Internet were given. The experience of the Russian Federation in the field of Internet-conferences with students, bringing to the knowledge of the students information about the location of the resources in the Internet, which will help to solve the problems of addiction and its prevention was presented.